

Külföldre vihető gyógyszerek – adatbázis az utazás előtti tanácsadást végző szakemberek számára

Shmorgun Annamária dr.¹ ■ Mészáros Ágnes dr.² ■ Felkai Péter dr.³

¹Belvárosi Gyógyszertár, Budapest

²Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Egyetemi Gyógyszertár,
Gyógyszerügyi Szervezési Intézet, Budapest

³Debreceni Egyetem, Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet, Anyagcsere Tanszék,
Utazásorvostani Tanszéki Csoport, Debrecen

A tömegturizmus nemzetközivé válásával és a megfizethető utaztatási technikák kialakulásával több, nagy kockázatú utazó réteg alakult ki: ezek közül a legsérülékenyebbek a multimorbid (általában idősebb) emberek és a krónikus betegségben szenvedő utazók. Nekik rendszeres napi gyógyszeresedésre van szükségük. A külföldre vihető gyógyszerek mennyisége és hatóanyag-tartalmuk azonban szigorúan szabályozott, emiatt az utazás előtti tanácsot adó orvosoknak, gyógyszerészeknek ezen a téren naprakész tájékozottsággal kell rendelkezniük. A megfelelő adatbázishoz való hozzáférés lehetősége, annak használata azonban nem ismert széleskörűen. Európában a schengeni határokon belül a gyógyszerek kivitele és behozatala egységes szabályozás alá esik, de a szabályozás ezen országokon kívül változó. Szükséges egy olyan adatbázis összeállítása, amely segítséget nyújt a rendszeresen gyógyszert szedő utazók felkészítését végző orvosoknak, egyrészt a jogszabályoknak megfelelő gyógyszer mennyiség felírásában, másrészt pedig a külföldre, a nemzetközi határokon átvihető és át nem vihető gyógyszerekről való tájékozódásban. A szerzők a hozzáférhető nemzetközi és országos adatbázisok felmérésével, a meglévő szabályozás áttekintésével a hatóságok által összeállított adatbázison kívül – azt kiegészítve – új adatbázist dolgoztak ki. A létrehozott adatbázis 15, a magyar utazók által leggyakrabban választott úti cél adatait és szabályozásait dolgozza fel. A krónikus betegségben szenvedő utazók gyógyszerkészletének összeállításakor a létrehozott adatbázis információi elsőrendű fontosságúak, mert a nem engedélyezett szerek külföldre való vitele a megfelelő adminisztratív feltételek hiánya esetén a gyógyszer bevitelének megakadályozásán kívül komoly büntetőjogi következményekkel is járhat. Ezért az utazási tanácsokat adó orvosoknak ismerniük kell a szabályozásokat, mert az utazás előtti megfelelő tanácsadásnak szerves részét képezi a megfelelő mennyiségű gyógyszerek felírása és a gyógyszerelések úti célnak megfelelő módosítása.
Orv Hetil. 2024; 165(20): 769–774.

Kulcsszavak: ellenőrzött gyógyszer, utazás előtti tanácsadás, pszichotróp anyagok, kábítószer, gyógyszerkivitel

Cross-border medicines – database for professionals who provide pre-travel advice

The international mass tourism and the development of affordable travel techniques, several groups of high-risk travelers have emerged: among them the most vulnerable ones are the multimorbid (usually older) people and travelers with pre-existing diseases. They need regular daily medication. However, the quantity of medicines that can be taken abroad and their active ingredients are strictly regulated. That's why doctors and pharmacists who give pre-travel counselling must have up-to-date information in this area. However, the possibility of accessing the appropriate database and the (effective) use of this database are not widely known. In Europe, within the Schengen borders, the export and import of medicines are subject to homogeneous regulations, but the regulations vary outside of these countries. It is necessary to compile a database that provides information to doctors who prepare those travelers who take medication regularly. A database is needed which would help prescribing medication in accordance with the legislation, and with finding alternative medications instead of medication that cannot be transferred abroad. By surveying the available international and national databases and reviewing the existing regulations, the authors worked out a way to create a new database in addition to the database compiled by the authorities. The created database processes the data and regulations of 15 destinations most often chosen by Hungarian travelers. When compiling the medicine kit of travelers suffering from chronic diseases, the information of the created database is of primary importance, because taking unauthorized drugs abroad in the absence of the appropriate administrative

conditions can have serious criminal consequences in addition to preventing the intake of the medicine. Therefore, doctors who provide travel advice must be familiar with the regulations, because an integral part of proper pre-travel advice is the prescription of the right amount of medication and the modification of medication according to the destination.

Keywords: controlled drugs, international travel, narcotics, psychotropic agents, regulations, therapeutic drugs

Shmorgun A, Mészáros Á, Felkai P. [Cross-border medicines – database for professionals who provide pre-travel advice]. *Orv Hetil.* 2024; 165(20): 769–774.

(Beérkezett: 2024. március 11.; elfogadva: 2024. március 30.)

Rövidítések

ADHD = (attention-deficit/hyperactivity disorder) figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar; BM = Belügyminisztérium; COPD = (chronic obstructive pulmonary disease) krónikus obstruktív tüdőbetegség; COVID-19 = (coronavirus disease 2019) koronavírus-betegség 2019; ENSZ = Egyesült Nemzetek Szervezete; EüM = Egészségügyi Minisztérium; INCB = (International Narcotics Control Board) Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Testület; ISTM = (International Society of Travel Medicine) Nemzetközi Utazásorvostani Társaság; NNGYK = Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ; POC = (portable oxygen concentrator) hordozható oxigénkoncentrátor; PPG = (Pharmacist Professional Group) Gyógyszerész Szakbizottság; UNODC = (United Nations Office on Drugs and Crime) az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnügmegelőzési Hivatala

A COVID-19-járvány után az utazási lehetőségek újbóli megnyílásával a visszatartott utazási vágy robbanásszerűen tört ki [1]. A magyar utazók külföldi utazásainak száma 2022-ben még elmaradt a járvány előtti (2019) évektől, de 2023-ra már 29%-kal meghaladta az előző évi számokat. Mindez a növekedés a hazánkba érkező külföldiek számára is igaz [2]. A növekvő idegenforgalom szükségessé teszi, hogy a magyarok számára adott utazási tanácsadás lépést tartson az elmúlt időszak új eredményeivel. Az egyik legfontosabb tanácsadási téma a krónikus betegek egyes gyógyszerei határokon való átvitelének szabályozásában történt változások. A különböző gyógyszeralapanyagok között a fokozottan ellenőrzött kábítófájdalomcsillapító szerek és a pszichotróp anyagok külföldre való kivitelének szabályozása az, amelynek ismerete elsősorban fontos az utazási tanácsot adó orvosoknak, különösen a háziorvosoknak és a különböző krónikus betegeket gondozó orvosoknak

A gyógyhatású szerek – a gyógyító módszerekkel együtt – már az ókori kereskedelmi forgalomnak is tárgyai voltak: elég csak a selyemút [3] Kínából és Indiából származó gyógynövényeinek kereskedelmére utalni. A különböző kémiai szubsztanciák exportjára és importjára vonatkozó szabályozások azonban az angol–kínai ópiumháború után születtek meg. Az 1912. évi hágai konferenciát abból a célból szervezték, hogy megoldja az ópiumfogyasztás okozta problémákat. A konferencia

legfontosabb alapelvei az ópiumalapú készítmények termelésének, kereskedelmének és használatának korlátozását célozták, melyeket megfelelő export-import törvényekkel kívántak szabályozni. Később az ellenőrző szerepet átvette a Népszövetség. A II. világháború után 1961-ben New Yorkban elfogadták az Egységes Kábítószer Egyezményt. A Magyar Népköztársaság 1965-ben csatlakozott az egyezményhez. Az 1961-ben életbe lépett Single Convention on Narcotic Drugs szabályozást az 1971. évi Convention on Psychotropic Substances, a pszichotróp anyagokról rendelkező egyezmény egészítette ki, és ez a két szabályozás hatályaon kívül helyezett minden korábbi nemzetközi egyezményt, kivéve az 1936-os genfi megállapodást. Ezenkívül több nemzetközi konvenció látott napvilágot a kábítószereket és a pszichotróp anyagokat illetően, melyek tárgyalása nem közleményünk feladata, de befolyásolták a jelenleg külföldre vihető és behozható gyógyszerek szabályozását.

Csak érdekességként jegyezzük meg, hogy növekvőben van az ún. gyógyszer-turizmus, amely azt jelenti, hogy sokan az ott kapható olcsóbb gyógyszerek miatt utaznak más országokba [4], az összejt- és más transzplantációs turizmus [5], illetve 2020-ban létezett az ún. vakcinaturizmus, melynél az utazók kifejezetten a hazájukban nem kapható COVID-19-oltás miatt utaztak külföldre.

Munkánk célkitűzése volt a hozzáférhető nemzetközi és országos adatbázisok felmérésén, a meglévő szabályozás áttekintésén alapuló új adatbázis létrehozása, amely egy helyen, összefoglalva tartalmazza a rendelkezéseket arra vonatkozóan, hogy az utazók különböző gyógyszereiket milyen feltételekkel vihetik magukkal külföldi útjukra.

A hozzáférhető adatbázisok felmérése alapvetően a már meglévő szabályozások és az ezeken alapuló adatbázisok felkutatásával kezdődött. Az adatbázisok értelmezéséhez röviden át kell tekintenünk a világon jelenleg hatályban lévő szabályozást kibocsátó szervezeteket és adatbázisokat.

A Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Testület (INCB) az ENSZ nemzetközi kábítószer-ellenőrzési egyezményeinek végrehajtását felügyelő szervezet. Ezen egyezmények az 1961. évi Egységes Kábítószer Egyezmény (Single Convention on Narcotic Drugs), az 1971. évi

1. táblázat | A Magyarországon törzskönyvezett, kábítószer-tartalmú készítmények nemzetközi besorolása

Az 1961. évi Kábítószer Egyezmény listájának száma	BM rendeleti jegyzék
I.	K1
oxycodone	K1
fentanyl	K1
opium	K1
sufentanil	K1
methadone	K1
morphine	K1
pethidine	K1
II.	K2
Magyarországon nincs forgalomban ilyen készítmény. A II. listán szereplő hatóanyagokat tartalmazó, Magyarországon törzskönyvezett készítmények mind a III. lista hatálya alá esnek.	
III.	K3
Codeine, ephedrine/sodium hypophosphite, calcium hypophosphite, sulfogaiacol/paracetamol/metamizole sodium monohydrate, caffeine	K3
dihydrocodeine	K3
diphenoxylate, atropine	K3
ethylmorphine, paracetamol, acetylsalicylic acid, caffeine	K3
IV.	K1*
Magyarországon nincs forgalomban ilyen anyagot tartalmazó gyógyszerkészítmény. Az összes ilyen anyagot Magyarországon a K1 lista tartalmazza (*-gal jelölt anyagok). Fokozott nemzetközi ellenőrzés alá eső vegyületek. Idetartozik számos opioid analgetikum (például 3-methylfentanyl, thiofentanyl, acetylphenantyl, acetorphine, etorphine, heroin, PEPAP), a kannabisz és a kannabiszgyanta és kivonataik, tinktúráik.	

BM = Belügyminisztérium; PEPAP = phenethylphenylacetoxypiperidine

egyezmény a pszichotróp anyagokról (Convention on Psychotropic Substances) és a kábítószerek és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme elleni, 1988. évi ENSZ-egyezmény. A Sárga Lista tartalmazza a nemzetközileg ellenőrzött narkotikumok teljes listáját az 1961. évi egyezmény alapján [6]. A Zöld Lista tartalmazza az 1971. évi egyezmény szerinti pszichotróp anyagok négy ellenőrzési jegyzékét [7], ezenfelül pedig, amennyiben értesítették az INCB-t, azt is, hogy mely országok tiltják egyes pszichotróp anyagok be- és kivitelét [8]. Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnügymegelőzési Hivatala (UNODC) által kiadott irányelvek pedig a nemzetközileg ellenőrzött anyagokat tartalmazó gyógyszereket szedő utazókra vonatkozó nemzeti szabályozások javaslatait tartalmazzák mind a dokumentációra, mind a gyógyszerhatóanyagokra vonatkozóan. A WHO 1996-ban ajánlást adott ki a vonatkozó engedélyek formájára, főleg a sürgős esetben történő behozatal esetére [9].

Magyarországon a vonatkozó definíciókat a 43/2005. (X. 15.) EüM rendelet tartalmazza [10]. Emellett 2022.

2. táblázat | A Magyarországon törzskönyvezett, pszichotróp anyagot tartalmazó készítmények nemzetközi besorolása

A Pszichotróp Egyezmény listájának száma	BM rendeleti jegyzék	Tiltó országok
I.		
Magyarországon nincs forgalomban ilyen gyógyszer. Idetartozik például a cathinone, az amfetamine, a tetrahydrokannabinol (THC)		
II.		
methylphenidate	P2	Belize, Nigéria, Szenegál, Togo, Törökország, Jemen
gamma-hydroxybutiric acid	P2	
III.		
buprenorphine	P2*	
IV.		
alprazolam	P4	
brotizolam	P4	India
clonazepam	P4	
diazepam	P4	
midazolam	P4	
zolpidem	P4	
chlordiazepoxide	P4	
nitrazepam	P4	
clobazam	P4	
lorazepam	P4	
medazepam	P4	India
phenobarbital	P4	
temazepam	P4	India
Vegyületek, melyek nem szerepelnek sem a Kábítószer, sem a Pszichotróp Egyezmény listáiban		
tapentadol	P2*	
ketamine	P2*	

*A magyar szabályozás szigorúbb

BM = Belügyminisztérium

január 1-jétől a 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) könnyíti meg a tájékozódást, mely egy jogszabályon belül rendszerezi a kábítószereket és pszichotróp anyagokat. A kábítószerek és pszichotróp anyagok jegyzékei K1, K2, K3 (ahol a k betű a kábítószer jelzése), illetve P1, P2, P3, P4 (ahol a p betű a pszichotróp anyagok jelzése). Az egyes jegyzékek nagyban támaszkodnak a Sárga és a Zöld Lista tartalmára.

A K1–K3 jegyzékek tartalma azonos az 1961. évi Kábítószer Egyezmény I–III. listáival. A P1 jegyzék tartalmazza a Pszichotróp Egyezmény I. listájának anyagait, de annál bővebb: szerepelnek benne még a 2004. október 25-i 2004/757/IB tanácsi kerethatározatban felüntetett anyagok. Két csillag (**) jelöli azt a 14 anyagot, melynek a nemzeti ellenőrzése szigorúbb, mint a Pszichotróp Egyezményben, ezek 1 kivétellel mind a

Pszichotróp Egyezmény II. listáján szerepelnek. A fenezepam a Pszichotróp Egyezmény IV. listáján szerepel, ezenkívül 58 további olyan vegyület is helyet kapott rajta, amellyel nem találkozhatunk sem a Kábítószer, sem a Pszichotróp Egyezmény listáin (***) jelzés).

A P2 jegyzék tartalmazza a Pszichotróp Egyezmény II. listájának anyagait, kivéve azokat, amelyekről fentebb már szó esett. Itt is ugyanazok a jelölések érvényesek, mint a P1 lista esetében. Két csillaggal szerepel a buprenorfin, a pentazocin és a mákszalma, három csillaggal került fel a listára a ketamin és a tapentadol.

Magyarországon jelenleg a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ (a továbbiakban: NNGYK) adatbázisa szerint 207 olyan készítmény van törzskönyvezve, amely kábítószerrel vagy pszichotróp anyagot tartalmaz [11] (1. és 2. táblázat).

Amennyiben a magyar utazó a schengeni határokon belüli országokba utazik, rá a schengeni szabályozás vonatkozik. Ennek lényege, hogy a betegnek egy schengeni igazolással kell rendelkeznie, mely tartalmazza az utazás idejét és a kezelőorvos hitelesítését. Az igazolás 30 napig érvényes, és a megfelelő hatóság (Magyarországon az NNGYK) érvényesíti a kezelőorvos által kiállított igazolás alapján. Az első, összefoglaló adatbázist az INCB kérdőíve alapján állította össze a szervezet [12]. Egy tipikus kérdőívet mutatunk be az 1. ábrán.

Az INCB-kérdőívek egyik hibája, hogy az angol szövegek félreérthetők, vagy rosszul vannak kitöltve. 76 országról egyáltalán nincs adat. Sok ország nem latin betűkkel adja meg az adatokat és a hatósági elérhetőségeket, ami a fordítás során okozhat problémát, így például Üzbegisztán esetében, ahol a vonatkozó hatóság e-mail-címe cirill karaktereket tartalmaz az űrlap francia, spanyol és angol nyelvű változatában, szemben az eredeti,

orosz nyelvű dokumentum tartalmával (uzkomitet@rambler.ru).

A második, összefoglaló adatbázist a Nemzetközi Utazásorvostani Társaság (ISTM) Gyógyszerész Szakbizottsága (PPG) állította össze [13]. Ugyancsak az ISTM munkatársai kezdték [14] meg a rendszeres adatgyűjtést 2009-ben, akkor 184 országból csak 56 küldött információkat az INCB számára, másik 14 még azonosítható volt az ország hivatalos honlapján.

Az ISTM-adatbázis hibái a következőkben összegezhetők: sok hibás, ellentmondásos adatot tartalmaz, az elévült linkek miatt nem erősíthető meg az adatok érvényessége, illetve 76 országról szintén nincs adat, köztük olyan népszerű úti célokról, mint Görögország, Vietnám, Románia.

Általánosságban elmondható, hogy a különböző országokban sokszor nagyon eltérnek az ellenőrzött gyógyszerekről szóló szabályozások és azok elérhetősége az utazók és az utazási tanácsadók számára [15]. Ezért a kutatás alatt és az adatbázis frissítésekor a kábítószerrel, a pszichotróp anyagok, a prekursorok, az ellenőrzött szerek stb. fogalmait mindig az adott ország jogszabályainak kontextusában kellett értelmezni. Megjegyezni kívánjuk, hogy az adatbázisok naprakészen tartásával egy másik közleményünkben kívánunk foglalkozni.

Végül a rendelkezésre álló és kiegészített, naprakész adatbázist olyan, egyszerűen kezelhető formában kívántuk összefoglalni, mely áttekinthető módon segíti elő mind az utazás előtti tanácsadásban részt vevő egészségügyi dolgozók, mind az utazó tájékozódását.

A felkutatott és értelmezett adatbázisok alapján a magyar utazók gyógyszerelésének utazás előtti összeállítására és felírására a következő javaslatokat tudjuk adni. Amennyiben a magyar utazó a schengeni övezetben lévő

Ország	(dátum:)	
Szükséges dokumentumok (pl. az orvos vagy az arra jogosult egészségügyi hatóság által kiállítva)	Korlátozások (pl. minőségi, mennyiségi)	Illetékes nemzeti hatóság (kapcsolatfelvétel, részletesebb tájékoztatás kérése céljából)
a) érvényes orvosi rendelvény ☐	Napok / Mennyiség / dózis	Név:
b) a lakóhely szerinti ország egészségügyi hatósága által hitelesített orvosi igazolás ☐	Narkotikumok	Cím:
c) a célország egészségügyi hatósága által kiállított igazolás ☐	Pszichotróp szerek	Tel.:
d) az eredeti rendelvény bemutatása a célország vámhatósága számára ☐	Tiltott szerek. Amennyiben van ilyen, kérjük, adja meg, melyek ezek.	Fax:
e) egyéb típusú dokumentumok, amennyiben igen, kérjük, adja meg, melyek ezek ☐	Egyéb információ	e-mail:

1. ábra | Az INCB kérdőíve magyar nyelven

országokba kíván utazni, a gyógykezelés keretében szükséges kábítószerre, illetve pszichotróp anyagokra előírt úti igazolást kell kapnia. Ezt az igazolást minden egyes, kívülről szándékozott fokozottan ellenőrzött szerre és pszichotróp anyagra vonatkozóan külön kell kiállítani [16]. Az igazolás legfeljebb 30 napig érvényes, és az orvos az utazáshoz legfeljebb 30 napra írhat fel narkotikumot, az utazás tényleges időtartama azonban ennél rövidebb is lehet [9]. Románia és Görögország utazói esetén is érvényes a schengeni szabályozás. A schengeni országokat – emlékeztetőül – a 2. ábrán tüntettük fel.

Amennyiben a fokozottan ellenőrzött szerrel történő kezelés alatt álló személy elhagyja Magyarország területét, és utazásának időtartama nem haladja meg a 3 napot, személyes poggyászában a kezeléséhez elegendő mennyiségű, fokozottan ellenőrzött szert a háziorvosa által kitöltött, a 43/2005. (X. 15.) EüM rendelet [17] 3/A számú melléklete szerinti igazolás birtokában viheti magával. Minden fokozottan ellenőrzött szerre külön igazolást kell kiállítani. Általánosságban ilyenek az erős hatású fájdalomcsillapítók, az erős hatású (két fekete keresztes) altatók, az anxiolitikumok, a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) gyógyszerelése, az orvosi felhasználású kannabisz. Itt meg kell jegyezni, hogy a holland kormány 1980-ban úgy döntött, hogy a kannabiszt és a hasist 500 mg/fő/nap mennyiségben lehet árusítani az ország területén.

Az egyes országokba való beutazásoknál az országok legfontosabb előírásait terjedelmi okokból nem tudjuk közölni, de a nemzetközi viszonylatban is legnépszerűbb 15 turista-célállomásra vonatkozó jogszabályokat az érdeklődők számára készsággel megküldjük.

2. ábra | Az Európai Közösség országai 2024-ben (lila és kék színnel jelölve a schengeni egyezmény hatálya alá tartozó országok)

Ugyancsak terjedelmi korlátok miatt nem tudjuk megadni az egyes országokba (főleg azon országokba, ahol a vallásos előírások ezt tiltják) bevihető fogamzásgátló tablettákat, illetve eszközöket illető szabályozásokat, ezek az ismeretek azonban az utazásorvostannal foglalkozó könyvekben megtalálhatók [18].

Külön ki kell térnünk a COPD-s betegek útközbeni oxigénellátásának kérdésére [19]. A saját oxigénpalackot a légitársaságok nem engedélyezik felvinni a fedélzetre. Az egyes légitársaságoknak saját palackjuk van, és csak azt lehet a repülőút során használni. Ezért javasolt az ún. hordozható oxigénkoncentrátor (POC) használata, melyet kölcsönözni is lehet egyes oxigénellátó társaságoktól.

Következtetés

Az utazó útipatikájának összeállítása egyénre szabott, és annak tartalmára több útmutatás is létezik [20]. Nyilvánvaló, hogy a gyógyszeres rendszeresen szedő utazók felkészítésekor a szedett gyógyszerek kellő mennyiségben való összeállítása kiemelt figyelmet kíván, főleg, ha az utazó gyógyszerei között fokozottan ellenőrzött szerek találhatók.

Ezért az utazás előtti tanácsadás során rá kell kérdezni a mindennap használt gyógyszerekre, és ha lehetséges, egyeztetni kell a kezelőorvossal. Tekintve a közleményben említett gyógyszerbeviteli korlátozásokat, a krónikus betegségben szenvedő utazó megfelelő mennyiségű gyógyszerrel való ellátása szó szerint életfontosságú. A háziorvos (kezelőorvos) gyógyszerelési javaslatára szükség van a 1. és 2. táblázatban ismertetett szerek használata esetén, és azokat a hazai, illetve a célország(ok)ban hatályban lévő jogszabályoknak megfelelően kell felírni.

Nélkülözhetetlen a hosszabb időre utazók megfelelő mennyiségű gyógyszerrel való ellátása, tekintetbe véve, hogy a még nem teljesen helyreállt utaztatási ipar (főleg a menetrendszerű repülőjáratoknál) és a COVID-19-gyanú miatt néhol még mindig fennálló beutazási korlátozások következtében gyakran előfordul, hogy az utazó rendszeresen szedett gyógyszere elfogy. Ezért az utazó tanácsadó orvosa, háziorvosa nemcsak az utazás időtartamára kell, hogy gyógyszerrel lássa el az utazót, de bizonyos tartalékról is (kb. + 30%) tanácsos gondoskodnia. Amennyiben az utazó erős hatású vagy ellenőrzött szerrel történő kezelés alatt áll, a tanácsadás ki kell, hogy terjedjen az e szerek kivételére vonatkozó rendelkezések ismertetésére is, illetve ha a tanácsadó orvos az utazó háziorvosa, akkor e szerek felírására és engedélyeztetésére is. Az egyes országokban érvényben lévő szabályozásokat, illetve korlátozásokat az INCB és az ISTM adatbázisaiban, valamint a célországok nagykövetségeinél, egészségügyi és gyógyszerészeti szerveinek és vámhatóságainak honlapján lehet megtalálni. Mivel ezek az információk kizárólag idegen nyelven állnak rendelkezésre,

zésre, a jelen közlemény az egyes országok előírásainak a közlemény időpontjában rendelkezésre álló adatait tartalmazza.

Megjegyzés: A nemzetközi viszonylatban is legnépszerűbb 15 turista-célállomásra vonatkozó jogszabályokat az érdeklődők számára készséggel megküldjük.

Anyagi támogatás: A közlemény megírása, illetve a kapcsolódó kutatómunka anyagi támogatásban nem részesült.

Szerzői munkamegosztás: S. A.: Az anyag összeállítása, kutatómunka. M. Á.: Módszertani megjegyzések. F. P.: Szakmai tanácsadás, a kézirat elkészítése. A cikk végleges változatát valamennyi szerző elolvasta és jóváhagyta.

Érdekeltségek: A szerzőknek nincsenek érdekelségeik.

Irodalom

- [1] Felkai PP, Nakdimon I, Felkai T, et al. Dental tourism and the risk of barotrauma and barodontalgia. *Br Dent J.* 2023; 234: 115–117.
- [2] Hungarian Central Statistical Office. 27.1.1.10. Number of trips abroad, average length of stay and expenses related to foreign trips. [Központi Statisztikai Hivatal. 27.1.1.10. A külföldre tett utazások száma, átlagos tartózkodási ideje és a külföldi utakhoz kapcsolódó kiadások.] Available from: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0010.html [accessed: Aug 31, 2023]. [Hungarian]
- [3] Lunegova OS, Mirrakhimov EM. Medicine of the Silk Road. *Eur Heart J.* 2020; 41: 500.
- [4] Baker DE. Has the time come for “medication tourism”? *Hosp Pharm.* 2014; 49: 999–1000.
- [5] Lyons S, Salgaonkar S, Flaherty GT. International stem cell tourism: a critical literature review and evidence-based recommendations. *Int Health* 2022; 14: 132–141.
- [6] International Narcotics Control Board. Yellow List – List of narcotic drugs under international control. Available from: <https://www.incb.org/incb/en/narcotic-drugs/Yellowlist/yellow-list.html> [accessed: April 17, 2022].
- [7] International Narcotics Control Board. Green List – List of psychotropic substances under international control. Available from: <https://www.incb.org/incb/en/psychotropics/green-list.html> [accessed: April 17, 2022].
- [8] Model Guidelines for the international provision of controlled medicines for Emergency Medical Care. World Health Organization Programme on Substance Abuse. WHO 1996; 17: 1–10.
- [9] Ministry of Health. 43/2005. (X. 15.) decree on the order of medical prescription, distribution in pharmacies, use, registration and storage of medicines classified as highly controlled substances by health care providers. § 10 (1). [43/2005. (X. 15.) EüM rendelet a fokozottan ellenőrzött szernek minősülő gyógyszerek orvosi rendelésének, gyógyszer-tári forgalmazásának, egészségügyi szolgáltatóknál történő felhasználásának, nyilvántartásának és tárolásának rendjéről. 10. § (1)] Available from: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500043.eum> [accessed: April 17, 2022]. [Hungarian]
- [10] National Institute of Pharmacy and Nutrition. Drug database. [Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet. Gyógyszer-adatbázis.] Available from: <https://ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis> [accessed: Nov 06, 2023]. [Hungarian]
- [11] International Narcotics Control Board. Travelling internationally with medicines containing controlled substances. Available from: <https://www.incb.org/incb/en/publications/Guidelines.html> [accessed: Oct 20, 2023].
- [12] ISTM Pharmacist Professional Group database on international regulations on importation of medicines for personal use. Available from: <https://www.istmfoundation.net/Files/Images/Activities/ISTM%20database%20on%20International%20regulations%20explanation%20Aug%202018.pdf> [accessed: Oct 23, 2023].
- [13] Goodyer L, Rajani MS. Carrying medicines across international borders. *Br Travel Health Assoc J.* 2009; 14: 35.
- [14] Kissane JR, Flaherty GT. Transportation of therapeutic and controlled drugs across international borders: a descriptive analysis of information available to travellers. *Int Health* 2023; 15: 104–106.
- [15] Decision of the Executive Committee (December 22, 1994) on the travel certificate required in Article 75 for narcotic drugs and psychotropic substances (SCH/Com-ex (94) 28 rev.). Official Journal of the European Union, volume 19/2, the official journal of the European Communities. [A Végrehajtó Bizottság határozata (1994. december 22.) a 75. cikkben a kábítószerekre és pszichotróp anyagokra előírt úti igazolásról (SCH/Com-ex (94) 28 rev.). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 19/2. kötet, az Európai Közösségek hivatalos lapja. L 239/463 2000.9.22.] Available from: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8d890a93-8b5d-47fc-808b-62761a13f264.0001.01/DOC_12&format=PDF [accessed: Oct 19, 2023].
- [16] The Schengen acquis – Decision of the Executive Committee of 22 December 1994 on the certificate provided for in Article 75 to carry narcotic drugs and psychotropic substances (SCH/Com-ex (94) 28 rev. OJ L dec 22, 1994. Available from: [http://data.europa.eu/eli/dec/1994/28\(3\)/oj/eng](http://data.europa.eu/eli/dec/1994/28(3)/oj/eng)) [accessed: Oct 08, 2023].
- [17] Felkai P, Böszörményi Nagy Gy, Gyarmati I. Preparing patients with chronic pulmonary disease for air travel. [Kronikus tüdőbetegségben szenvedő betegek felkészítése a légi utazásra.] *Orv Hetil.* 2013; 154: 323–337. [Hungarian]
- [18] United Nations World Tourism Organization. Global and regional tourism performance. Available from: <https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance> [accessed: 21. 02. 2024].
- [19] Felkai P. Advice on the content and composition of travel medicine. In: Felkai P., Paragh Gy. (eds.) Textbook of travel medicine. [Tanácsok az útipatika tartalmára és összeállítására. In: Felkai P., Paragh Gy. (szerk.) Az utazásorvostan tankönyve.] Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2011; pp. 269–271. [Hungarian]
- [20] Felkai P. Handbook of travel medicine. [Az utazásorvostan kézikönyve.] Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2022; p. 146. [Hungarian]

(Felkai Péter dr.,
Budapest, Szentendrei út 301., 1039
e-mail: peter.felkai@soshungary.hu)

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)